

naar de heengaande figuren, die in de verte tusschen het gewemel der machinerieën verdwenen.

— „D'r is nog werk genogt zeg, dá worre we gauw gewaor zeg,” en Kees knikte instemmend, de oogen strak in loom nadenken over niets eigenlijk. Zoo stonden ze nu, afwachgend wat er verder gebeuren zou.

Dit werk was af. Sjaontje had veertien dagen aan den draaier gehangen en Kees de platen omarmd, onder de boor gesteld en zeepsop gedopt in het heete gat waaruit ijzer welde. Ze hadden gestadig gewerkt, weinig sprekend, altijd schijnbaar in gedachten, alleen even wakker wordend als de Gek kraaide of er een ruzie losrommelde onder werklui. Twee of driemaal per dag hadden ze elkaar gewaarschuwd door een knipoogje of een schokje met het hoofd, dat *Hij* kwam en dan was er een oogenblik van zwakke spanning of hij zou blijven kijken en iets vragen. Gebeurde het dan kreeg Sjaontje een kleur van ontzag en deed Kees het woord, onbeholpen, slecht op zijn gemak als hij was tegenover den ouwe. Ze hadden al de platen geboord, de eene na de andere; veertien dagen waren ze te samen geweest in den donkeren hoek — naast elkaar, man en kind — gewillig gevend hun krachten, doende hun klein deel van 't groote werk der fabriek. Twee gewillige werklui, doende arbeid als machines, haast even regelmatig, zwijgend en volhardend; onbeduidende arbeiders, nauwelijks opgemerkt door de „bazen” als die hier voorbij kwamen, zelden aangesproken door „mijnheer”.

Ze waren daar twee soldaten der groote armee van werkers, die bezig is in de werkplaatsen der wereld, een paar der millioenen loonknechten, die de bouwstoffen leveren der maatschappij en de welvaart wrochten der naties: maar dat wisten ze niet.

Ze heetten maar Sjaontje de Bul en Kees Klant en werkten bij Smitsers en Co. de een voor 8, de ander voor 1 gulden vijftig cents per week.

Ze stonden al een kwartier alleen.

Kees had een versche pruim genomen en Sjaontje uit zijn broekzak een eindje sigaar

waaraan hij nu rookte, soms het vuur be- kijkend en er rook inblazend. Ze rustten zoo wat uit, leunend tegen de machine, waarvan ze nu iedere deugd en elk klein gebrek kenden.

Ze praatten er over als van een persoon met „hij”: „y liep wir zwaar,” of „y sloeg 't art”, of „y zette ne flinke gang en y gong er is mals deur.”

Ze waren er bezorgd voor en Sjaontje wist juist hoe hij draaien moest om haar geleidelijk zonder stoot te laten loopen. Soms be- keken ze haar; 's morgens voor ze gingen draaien en wreven ze met een dot poets- katoen op.

Daar stonden ze nu met hun drieën, de glimmende machine en twee werklui in hun zwart-blauwe boezeroenen en vettige pilo- broeken.

Ze zagen niets van 't gewemel en de drukte voor hen in de zaal waar het werk voortging en de riemen klapperden, de raderen wentelden, de beitels knerpnd ijzer afkapt en de werklui zich over het werk bogen. Ze merkten niets van den blauwigen damp, die hier altijd zwaar hing; ze rustten maar wat, schijnbaar nadenkende, de hoofden neergebogen zooals werklui doen als ze een oogenblik rust houden. Nu opeens zagen ze den baas dicht bij hen, voorzichtig stappend tusschen de draaibanken en werktafels, hij stond al bij hen en verzette zijn leeren pet zooals hij gewoon was, als hij ging praten.

— „Bul, gij nao 't ketoor — ge mot bij den di-rek-teur komme.”

— „Jao baos,” zei Sjaon, de verwonderde oogen op het strak barsche gezicht van den opzichter, die verder niets zei en bij Kees ging staan om hem duidelijk te maken wat hij aan een bak uit een suikerfabriek gedaan wilde hebben.

Sjaontje ging heen tusschen de werktafels en draaibanken hier en daar aangesproken door een draaier, die een grapje maken wou. Angst klopte hem in de keel en er kwam hem een pijnlijke loomheid van vrees in de beenen.

— „As z'em nou is gedaon gonge geve.”

Hij dacht terug aan den baas *hoe* die gezegd had naar 't kantoor te gaan en hoe